

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
NEMZETKÖZI
GAZDASÁGFEJLESZTÉS ÉS
KÜLPOLITIKA**

Időszak:

2013. február

Dátum:

2013. március 20.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságfejlesztő zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMUNKA-ÉS TANULÁSDÉLUTÁN KUTATÓ KÖZÖSSÉG

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	3
Németország és Ausztria	4
Kelet - Közép Európa	5
Vállalkozás- és befektetés-ösztönzés a régióban.....	5
A befektetés-ösztönző intézmények szerepe és legjobb gyakorlata	10
Kína monitor	15
Közel-Kelet monitor	16
Magyarországi Arab Intézet	18
Tartalom.....	18
Szervezeti felépítés	21
Finanszírozás	22

Vezetői összefoglaló

Az e havi monitoring kiemelten foglalkozik a befektetés-ösztönzés eszközeivel általánosságban, valamint a kelet-közép-európai, Magyarország számára konkurenciát jelentő országok befektetés-vonzás érdekében kiépített támogatási rendszerével. A másik hangsúlyos februári téma egy magyarországi Arab Intézet létrehozásának javaslata, az intézet lehetséges szerkezetének, finanszírozásának valamint tartalmának meghatározása.

A vállalkozás- és befektetés-ösztönzés területén Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Szlovéniát vetette össze a monitoring Magyarországon aktuálisan kiépülő szabad vállalkozói zóna által biztosított feltételekkel. Az összehasonlításból kiderül, hogy Lengyelország a Special Economic Zone-ok létrehozásával és 1995 óta történő folyamatos fejlesztésével egy nagyon komplex támogatási rendszert alakított ki, a vállalkozási formákra szabott ajánlott kedvezmények, és az ahhoz kapcsolódó lehetőségek terén azonban Csehország gazdagabb kínálattal rendelkezik. A cseh kormány 2012-ben átalakította a befektetés-ösztönzés rendszerét, olyan multinacionális cégek számára tette vonzóvá országát a „stratégiai nagybefektetés” kategória bevezetésével, amelyek komoly fellendülést idézhetnek elő gazdaságukban. A szlovák és a szlovén rendszer vizsgálatából a monitor kiemel egy-két elemet, melyeknek a magyar rendszerbe történő implementálása előnyösen hathat a hazai tőkevonzásra.

A befektetés-ösztönző intézmények fontos szerepet játszanak napjainkban. A tájékoztatás és segítségnyújtás, melyet végeznek, gyorsítja az FDI-beáramlást. A szervezet naprakész tájékozottsága, hatékony kommunikációja, kiváló ügyfélkezelési gyakorlata mind hozzájárul, hogy az adott országot válasszák a befektetők. A Világbank rangsorolja az intézményeket, mely alapján legjobb gyakorlat szerinti ajánlásokat fogalmaz meg. Eszerint elengedhetetlen a versenyszféra alapú vállalati kultúra kialakítása, a széles bázisú üzleti tudás felhalmozása és a minőségbiztosítás. A befektetés-ösztönző intézmény weboldala az első, amivel a potenciális beruházó találkozik, így ennek megfelelő működtetése és hasznos információkkal való ellátása rendkívül fontos. A kapcsolatfelvétel során, mely a második lépcső, szintén szükség van a megfelelő tudásra és segítőkészségre. A Nemzeti Külgazdasági Hivatalnak ebből a szempontból nincs szégyenkeznivalója, hiszen jelentős előrelépést ért el, de a kapcsolati háló szélesítése és a legfelsőbb döntéshozói szintekhez való jobb hozzáférés további javulást hozhatna.

A februári Kína monitor a márciusi, minden évben egyszer megtartandó CPPCC és NPC üléseket írja le, és számol be folyamatáról. Idén a plenáris-ülésszak alatt szavazzák meg az ország új jogszabályait, fogalmazznak meg javaslatokat a kormány részére a lehetséges fejlődési irányokkal kapcsolatban, valamint választják meg Kína következő elnökét, helyettesét, valamint az ország vezető pozícióban lévő politikusait.

A közel-keleti részben a monitor egy magyarországi Arab Intézet létrehozásának ötletét veti fel. A Keleti Nyitás keretében egyre szorosabbá váló arab-magyar kapcsolatok következő lehetséges lépése egy hazai arab ügyeket felölelő intézet létrehozása lehetne. A monitoring más európai nagyvárosokban működő arab intézeteket vizsgálja meg, ezek alapján pedig potenciális elméleti szerkezeteket határoz meg. Ezek keretében az intézetek által felölelt tartalmakat, a szerkezeti felépítést, valamint a finanszírozási lehetőségeket összevetve fogalmaz meg javaslatot egy magyar intézet létrehozására.

Németország és Ausztria

Németországban a kiskereskedelem bevételi szempontból januárban olyan magas többlettel zártak, amire már hat éve nem volt példa. Az előző havihoz képest 2,9 százalékkal nőtt az összeg, ártisztítás után ez az érték ráadásul 3,1 százalékot is kitett.¹ Ezt mind úgy, hogy a szakértők maximum egy százalékos növekedésre számítottak. A magas foglalkoztatottsági ráta, a növekvő fizetések, valamint a csökkenő inflációnak köszönhetően a privát fogyasztás ebben az évben újfent fontos támasza lehet a német gazdaságnak. Főleg azok után, hogy a februárban napvilágot látott adatok szerint 2012 utolsó negyedévében olyan mértékben csökkent a gazdasági növekedés, mint a válság óta egyszer sem, 0,6 százalékkal negyedéves bázison.²

Komoly csapás volt Wolfgang Schäuble pénzügyminiszter számára, hogy a prognosztizált 1,5 milliárd euró helyett csak 664 millió euró többlettel zárt a Szövetségi Jegybank. Ez annak tudható be, hogy egy újabb válságtól való félelmükben jelentős összegeket rak félre elővigyázatosságból a jegybanki vezetés, ez azonban számottevően megterheli a Jegybank költségvetését.³ Az eddigi 6,7 milliárd eurós tartalékot 14,4 milliárd euróra akarják felduzzasztani. A pénzügyminiszter tervei szerint a CDU/CSU és FDP újbóli kormányalakítása esetében csupán 6,4 milliárd eurónyi új hitelt kíván felvenni 2013-ban, ilyen kevéssel legutoljára 40 évvel ezelőtt gyarapodott az államadósság. 2014-re a tervek szerint már nem is gyarapszik tovább ez az összeg, a kormány nem kíván további hitelekhez folyamodni.

¹ <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/konjunktur/konsum-konjunktur-deutscher-einzelhandel-mit-staerkstem-umsatzplus-seit-6-jahren-12098726.html>, 2013. március 12.

² <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/konjunktur/konjunktur-deutsche-wirtschaft-schrumpft-um-0-6-prozent-12080108.html>, 2013. március 12.

³ <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/miese-bundesbank-bilanz-belastet-schaeubles-haushalt-a-888342.html>, 2013. március 12.

Ehhez viszont az egészségügyi kiadások csökkentésére, alacsony kamatokra, valamint az adók emelésére lesz szükség.⁴

Ausztriában Mitterlehner gazdasági miniszter 2014-re 2 százalékos gazdasági növekedést jelzett előre, ami a tavalyi prognózisokkal ellentétben egy meghatározó erősödést vetít előre a következő évre. Szakértők kételkednek egy ilyen mértékben javuló gazdasági teljesítményben, még az Európai Bizottság is egy maximum 1,7 százalékos rátát tart megvalósíthatónak. Azért is kétséges, hogy megvalósul a két százalékos növekedés, mert 2012-ben csak 0,8 százalékkal bővült a kibocsátás - mindezt úgy, hogy az utolsó negyedévben 0,2 százalékos zsugorodást regisztráltak negyedéves bázison.⁵ -, míg előrejelzések szerint az idei évre is csak egy százalék körüli lesz a növekedés az országban.⁶ 2013 első negyedévében egy 0,2 százalékos⁷ negyedév/negyedév növekedéssel számolnak.⁸

Kelet - Közép Európa

Vállalkozás- és befektetés-ösztönzés a régióban

Az európai uniós csatlakozás óta kimondottan vonzóvá vált a határokon átívelő befektetések lehetősége, ezzel párhuzamosan azonban beindult a verseny a minél kedvezőbb gazdasági régiók kialakításáért. A februári monitoring Lengyelország, Szlovákia, Csehország, Szlovénia és Magyarország befektetés-ösztönző lépéseit veti össze és vonja le abból a következtetéseket.

Lengyelország 1995-ben a térségben elsőként hozott létre szabad vállalkozási zónákat (Special Economic Zone, SEZ). Ezek elkülönített közigazgatási területek, amelyek kedvező feltételeket biztosítanak az beruházni vágyók számára. Amennyiben egy vállalkozás úgy dönt, hogy a SEZ-be fektet be, a bevételéből, amit az ott folyó előállítás révén szerez, csak részben kell adóznia.⁹ Továbbá következő előnyökhöz juthat a zónában való terjeszkedés esetében: az adómentesség mellett a beruházás számára teljesen előkészített telkeket biztosít a

⁴ <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/bund-soll-laut-schaeuble-plan-2014-6-4-milliarden-euro-schulden-machen-a-888218.html>, 2013. március 12.

⁵ <http://kurier.at/wirtschaft/wirtschaftspolitik/oesterreichs-wirtschaft-schrumpfte-ende-2012/3.492.538>, 2013. március 12.

⁶ <http://kurier.at/wirtschaft/wirtschaftspolitik/bip-mitterlehner-rechnet-mit-2-prozent-wachstum/4.653.768>, 2013. március 12.

⁷ http://www.wienerzeitung.at/nachrichten/wirtschaft/oesterreich/529962_Der-Wirtschaft-geht-es-besser-als-befuerchtet.html, 2013. március 12.

⁸ <http://kurier.at/wirtschaft/wirtschaftspolitik/oenb-wirtschaft-waechst-wieder/2.657.368>, 2013. március 12.

⁹ http://www.paiz.gov.pl/investment_support/investment_incentives_in_SEZ, 2013. március 11.

lengyel állam versenyképes áron, térítésmentes segítségnyújtást a beruházással kapcsolatos ügyintézés során, illetve ingatlanadó alóli felmentést is. A jövedelemadó alóli felmentés regionális segélynek számít, amelynek célja, hogy a legelmaradottabb térségeket fejlesszék. Ennek köszönhetően az eltérő fejlettségű régiókban eltérő mértékű kedvezményekhez juthatnak a befektetni vágyók. Emellett támogatásuk mértéke függ az új инвестиáció összegétől, valamint az újonnan létrehozott munkahelyek számától is. Feltételként szabják meg a lengyel hatóságok, hogy csak abban az esetben részesülhetnek privilégiumokban a cégek, amennyiben nagyvállalat esetén 5 évig jelen vannak a zónában és biztosítják az előre megnevezett munkahelyeket – kis- és középvállalatok esetében ez az időszak 3 évet tesz ki. Az adókedvezmények mértéke 30 és 50 százalékos mentesség között mozog, attól függően, hogy melyik régióbeli vállalati zónáról van szó. A támogatást az alapján az összeg alapján számítják ki, amelyet a befektetők a vállalkozás létrehozására vagy az új munkahelyek finanszírozására költenek. A minimális befektetési összeg, ami szükséges ahhoz, hogy az állam támogassa a vállalatokat, 100 000 euró. Amennyiben 50 millió eurót meghaladó befektetés lehetősége áll fenn nagyvállalatok esetében, a kedvezményeket azonnal garantálni kell. Ezek az intézkedések a zónák létrehozása óta az elmaradott lengyel régiók fellendülését hozták. Csak a tavalyi évben a különleges gazdasági övezetekben megvalósuló új beruházások mértéke meghaladta a 4,7 milliárd zlotyit (kb. 315 milliárd forintot).

Csehországban a befektetés-ösztönzésnek három kategóriája van: az ipari gyártás támogatása, a technológiai központok támogatása illetve vállalkozásokat segítő szolgáltató központok támogatása.¹⁰ Az állami támogatás rendszerének számos eleme van: nyújthatnak adókedvezményeket, munkahely-teremtési támogatást, munkaerő-képzési támogatást, közvetlen pénzügyi támogatást, valamint közvetett támogatást. Ezeknek aránya és maximum értéke a régiók és a vállalatok mérete szerint változhatnak.

Meg kell különböztetni a befektetés-ösztönzés szempontjából, hogy sima befektetésről vagy stratégiai befektetésről van szó. A stratégiai befektetések intézményét 2012-ben iktatta be a cseh kormány, adott nagyvállalkozásoknak biztosítják ezzel a közvetlen pénzügyi támogatás lehetőségét.

Az ipar támogatásánál sima befektetések esetében az állam abban az esetben biztosítja 10 évre a társasági nyereségadó alóli mentességet, ha – régiótól függően – 50 ill. 100 millió CZK értékben investálnak, aminek legalább felét új gépi berendezésekbe fektetik be.

Az iparban a stratégiai befektetéseknél az állam a tőkebefektetés akár 5 százalékát is megtérítheti közvetlenül, legfeljebb 1,5 milliárd CZK-ig, emellett akár 10 évre is mentesülhetnek a társasági nyereségadó fizetése alól, kedvezményesebben juthatnak földhöz, továbbá olyan régiókban, ahol a munkanélküliség 50 százalékkal meghaladja az országos munkanélküliségi rátát a munkahelyteremtés során 50 000 CZK-val támogatják a befektetőt munkaerőnként, míg a képzés 25 százalékát is átvállalhatja az állam. Stratégiai

¹⁰ <http://www.czechinvest.org/data/files/brochure-of-the-amended-act-3298-en.pdf>, 2013. március 11.

befektetésnek számít az a befektetés, amelyik legalább 500 millió CZK értékű, ebből legalább 250 millió új gépi berendezések felállítására költenek. További feltétel, hogy legalább 500 új állást kell létrehoznia.

A technológiai központoknál sima befektetések esetében ugyanazok a kedvezmények járnak, mint az ipari sima befektetések esetében, más feltételek mellett jár azonban csak a támogatás. Minimum 10 millió koronás befektetésre van szükség, aminek a felét legalább új gépi berendezésekbe kell investálni, továbbá legalább 40 új munkahelyet kell teremteni. A stratégiai befektetésnél a technológiai központok esetében ugyanolyan kedvezmények járnak, mint az ipari befektetések esetében. A kedvezményekben való részesülés feltételei legalább 200 millió koronás befektetést jelentenek, amiből legalább 100 millió koronát új gépi berendezésekre kell költeni. Emellett legalább 120 új munkahelyet kell teremteni. Ebben az esetben folyamodhatnak akár 5 százalékos közvetlen tőkemegtérítéshez, mentesülhetnek 10 évig a nyereségadó alól, olcsóbban juthatnak földhöz, továbbá a munkahelyteremtésnél is támogatásban részesülhetnek.

A vállalkozásokat segítő szolgáltató központok kategóriájában szoftver-fejlesztő központok esetében 40 új munkahely létesítése, a vállalkozásokat segítő szolgáltató központok létrehozása esetében 100 új munkahely létesítése a feltétele a támogatásokban való részesülésnek.¹¹

Csehország három régióra oszlik a támogatások szempontjából: Prága, ott nem működik befektetés-ösztönzési rendszer, dél-nyugaton 30 százalékkal, míg a többi régióban maximum 40 százalékkal támogatja a vállalatokat az állam. A kisvállalatoknál még 20, míg a középvállalatoknál 10 százalékkal növekedhet még ezen felül a támogatás aránya.

Szlovákiában a csehekéhez hasonló a befektetés-ösztönzési rendszer. Három területet támogat az állam kiemelkedően: az ipari befektetéseket, a technológiai és osztott szolgáltatásokat biztosító központokat, valamint a turizmust.

Az ipari befektetések esetében a munkanélküliség arányától függően 3, 5 vagy 10 millió euró a minimális befektetés, a csökkenő munkanélküliségi rátával fordított arányban növekszik a kötelező befektetés összege.¹² (A meghatározott összegek 2013 áprilisától az előbb megnevezettek, addig az időpontig magasabb árfekvésű a támogatási minimum-befektetés.¹³) A befektetés legalább 50 százaléknak saját tőkének kell lennie, míg az egész 60 százalékát technikai felszerelésre és új gyártási eszközökre kell költeni.

A technológiai központok minimum-befektetése 0,5, míg az osztott szolgáltatásokat biztosító központoké 0,4 millió euró. Ebből 50 százaléknak saját tőkének kell lennie, míg további

¹¹ <http://www.czechinvest.org/data/files/overview-amendment-to-the-act-on-investment-incentives-3268-en.pdf>, 2013. március 11.

¹² http://pnocee.com/uploaded/Factsheet%20Inv%20Incentives_SK%202013%20EN%20Amendments.pdf, 2013. március 11.

¹³ http://pnocee.com/uploaded/Factsheet%20Inv%20Incentives_SK%202013%20EN%20.pdf, 2013. március 11.

kitétele a támogatás igénybevételének, hogy az ott foglalkoztatott munkaerő 70 százalékának egyetemi diplomával kell rendelkeznie.

A turizmusnál ugyanúgy 3, 5 illetve 10 millió euró a minimális befektetés összege, 50 százalékos önrésszel, míg az összbefektetés 40 százalékát technikai felszerelésre és új gyártási eszközökre kell költeni.

A támogatás lehet közvetlen pénzügyi hozzájárulás, nyereségadó alóli felmentés, valamint új munkaerő képzéséhez nyújtott támogatás. A közvetlen támogatás 37 százalékig terjedhet a legelmaradottabb régiókban, míg a teljes összeg támogatásának aránya 45 és 20 százalék között mozoghat. A kisvállalatoknál 20, míg a középvállalatoknál 10 százalékkal növelhetik a támogatások arányát.¹⁴

A régión belül **Szlovéniában** a legkevésbé kiépített és átlátható a befektetés-ösztönzés rendszere. Az állam támogathat nyereségadó alóli mentesség formájában, társfinanszírozás formájában, valamint a munkaerőképzés költségeinek részleges átvállalásának formájában is. A társasági nyereségadó alóli mentesülés 20 és 40 százalék között mozoghat gyári felszerelésbe történő befektetés esetében, míg kutatás és fejlesztésbe történő investíció esetében akár a 100 százalékos mentességet is elérheti.¹⁵ Azok a külföldi cégek, akik Szlovéniában akarnak befektetni közvetlen anyagi támogatáshoz is folyamodhatnak. Milyen támogatási konstrukciók léteznek? Egy regiszterbe veszik fel azokat a cégeket, akik megfelelnek a következő feltételeknek: az ipari szektorban legalább 1 millió eurót fektetnek be a projektbe, valamint 25 új munkahelyet tudnak teremteni; olyan szektorba akarnak befektetni, amelyik a nemzetközi kereskedést élénkíti, legalább 10 új munkahelyet teremtenek és legalább 0,5 millió eurót tudnak investálni; valamint azokat, akik a kutatás és fejlesztés területén akarnak befektetni, legalább 5 új munkahelyet tudnak teremteni, valamint 0,5 millió eurót tudnak investálni. A regiszterbe felvett cégeket egy 100-as skálán pontozzák és amennyiben az ingatlan, felszerelés és immateriális javak legalább 25 százalékát önmaguk állni tudják, az állam potenciális partnereivé válnak. A nagyvállalatokat maximum 30, a középvállalatokat maximum 40, míg a kisvállalatokat maximum 50 százalékban társfinanszírozhatja az állam. Legalább 5 éves köteleességvállalást kell aláírnia a partnercégeknek.

Ezek mellett léteznek helyi befektetés-ösztönzők is, amelyek keretében az önkormányzatok eseti jelleggel bírálják el, hogy hogyan kívánják támogatni az egyes vállalatokat. Ezen felül számos szlovén régiónak önálló befektetés-ösztönző rendszere van, melyet eddig nem sikerült egységesíteni.¹⁶

¹⁴ <http://www.sario.sk/userfiles/file/sario/pzi/statna/Investment%20incentives.pdf>, 2013. március 11.

¹⁵ <http://www.investslovenia.org/business-environment/incentives/fiscal-incentives/>, 2013. március 11.

¹⁶ <http://www.investslovenia.org/business-environment/incentives/other-incentives/>, 2013. március 11.

Magyarország 2013 januárjában jelölt ki 903 szabad vállalkozási zónát.¹⁷ Ennek keretében a befektetőt adókedvezmény abban az esetben illeti meg, ha a szabad vállalkozási zóna területén üzembe helyezett és üzemeltetett, jelenértéken legalább 100 millió forint értékű beruházást végez el. A kedvezmény feltétele, hogy a beruházásnak új létesítmény létrehozását, vagy létesítmény bővítését, vagy az előállított termék, nyújtott szolgáltatás, vagy a termelési, szolgáltatási folyamat alapvető változását kell eredményeznie. Új munkavállalók foglalkoztatása esetében az első két évben a bruttó munkabérnek, de legfeljebb 100 000 forintnak a 27 százaléka az igénybe vehető részkedvezmény, míg a foglalkoztatás harmadik évében a mérték 14,5 százalékra csökken.

Összesítés a V4-ek és Szlovénia befektetés-ösztönzési feltételeiről

	Lengyelország	Csehország	Szlovákia	Szlovénia	Magyarország
Befektetés-ösztönzés adminisztrációs kerete	Szabad vállalkozási zóna (SEZ)	Kedvezmények mértéke a régiós munkanélküliséghez is van kötve	Kedvezmények mértéke a régiós munkanélküliséghez is van kötve	Egyéni régiós szabályozások	Szabad vállalkozási zóna (SEZ)
Kedvezményezett területek	Kiemelkedő mértékben az ipari és technológiai központok támogatása	Ipari, technológiai és szolgáltatási központok fejlesztése	Ipari, technológiai és szolgáltatási központok, valamint turizmus fejlesztése	Ipar, nemzetközi kereskedelem, kutatás és fejlesztés	
Kedvezmény formája	Adókedvezmény, felszerelt telkek versenyképes áron, ügyintézés, ingatlanadó alóli felmentés	Adókedvezmény, közvetlen állami támogatás, kedvezményes telekhez jutás, munkaerő-képzés, munkahelyteremtés támogatása	Adókedvezmény, közvetlen állami támogatás, új munkahelyek kialakításának támogatása	Adókedvezmény és közvetlen állami támogatás	Adókedvezmény, új munkavállaló foglalkoztatásának támogatása

Minimum szükséges összeg (ipar)	100 000 EUR	50 mió. CZK	3 mió. EUR	1 mió. EUR	100 mió Ft.
Teljes befektetés támogatott aránya	max. 50 %	max. 40 %	max. 50 %	max. 50 %	

A táblázatból kitűnik, hogy bár Lengyelország alakította ki a legszervezettebb szabad vállalkozási zónát, Csehország rendelkezik a legösszetettebb és leginkább széleskörű befektetés- ösztönző rendszerrel. A lengyelek már nagyon alacsony befektetésnél engedélyezik, hogy a SEZ-ben privilégiumokhoz jussanak, azonban ez nem valószínű, hogy külföldi befektetőket vonzana, hiszen azok inkább nagyobb tőkével terjeszkednek külföldre. A cseh rendszer azonban - amit tavaly egészítették ki - komoly perspektívákat nyújt a befektetni kívánó multinacionális cégeknek a „stratégiai befektetés” kategória bevezetésével. Ezt a számos vonzó lehetőséget nyújtó rendszert kéne alapul venni a magyar befektetés-ösztönzési rendszernek is. Szlovákia a másik két visegrádi országhoz képest valamivel el van maradva a befektetésvonzás kiépítése terén, egy aspektus azonban kitétel náluk, ami a többiekénél meg sem jelenik: a diplomás munkaerő foglalkoztatásának feltétele. Ez követendő példa lehetne Magyarország számára is, hiszen komoly probléma, hogy az egyetemeket végzett fiatalok körében magas a munkanélküliség. Ezzel a lépéssel azonban kényszerítenék a külföldi befektetőket, hogy ne csak magyar szakmunkásokat, de magyar diplomásokat is foglalkoztassanak, így is csökkentve az ebben a társadalmi rétegben lévő munkanélküliek számát.

A befektetés-ösztönző intézmények szerepe és legjobb gyakorlata

Napjainkban rendkívül éles verseny folyik a külföldi működőtőkéért, amelyet a kormányzatok a növekedés és a munkahelyteremtés egyik zálogának tekintenek. A tőkevonzó képesség növelése érdekében számos ország létrehozta a saját befektetés-ösztönző intézményét. Ez a szervezet információkat nyújt a leendő befektetők számára a beruházási környezetről és a különböző gazdasági lehetőségekről.

A kormányzat által biztosított tájékoztatás és segítségnyújtás jelentősen befolyásolja a befektetők döntéseit abban, hogy melyik országba vigyék a tőkéjüket. Ezt Hornberger és szerzőtársai [2011] bizonyították be 30 000, magas hozzáadott értékű FDI projekt részletes

elemzése alkalmával.¹⁸ A befektetés megkönnyítése érdekében tett lépések tipikusan azonban nem közvetlenül a kormányzat tevékenységéhez köthetők, sokkal inkább egy a befektetések ösztönzésére felállított speciális állami intézmény (Investment Promotion Intermediary, IPI) feladata. Az Oxford Egyetem egy kutatása szerint 1 dollár elköltése beruházás-ösztönzésre 189 dollárral növeli meg a külföldi működőtőke beáramlását, míg 78 dollár ilyen jellegű ráfordítás egy addicionális munkahelyet teremt külföldi leányvállalatok révén.¹⁹

Egy 2011-es kérdőíves felmérés szerint, melyben olyan vállalati vezetőket kérdeztek meg, akik döntéshozatali jogkörrel bírnak az adott vállalat külföldi beruházásait illetően, a válaszadók 47 százaléka jelezte, hogy a döntés előkészítés során meglátogatják az IPI-k weboldalait és 83 százalékuk általában közvetlenül is felveszi a kapcsolatot ezekkel az intézményekkel.²⁰ Ez jól bizonyítja, hogy a beruházók szeretnek tájékozódni, sőt nyitottak a meggyőzésre. Létfontosságú tehát a befektetés-ösztönző intézmény szerepe, annak hatékony kommunikációja, naprakész tájékozottsága, kiváló ügyfélkezelési gyakorlata, hiszen sok esetben ez jelentheti az utolsó lökést, hogy az adott országot válassza az FDI.

A Világbank kiemelt figyelmet szentel ezeknek az intézményeknek és rendszeresen elkészíti a velük kapcsolatos legjobb gyakorlatok kézikönyvét (Global Investment Promotion Best Practices, GIPB). A kiadvány kérdőíves felmérések segítségével a világ befektetésösztönzéssel foglalkozó intézményeit keresi fel és összegyűjti a legjobb gyakorlatokat, melyek segítségével egy objektív mérőszámot alkot az egyes IPI-k versenyképességéről. A legfrissebb, 2012-es kiadvány 189 nemzet intézményét értékeli az információ- és segítségnyújtás szemszögéből.²¹ A következőkben ezek eredményeit és tanulságait mutatjuk be.

A felmérés két nagyobb részből áll, melyek azonos súllyal esnek latban a végső értékelésnél. Az első az IPI weboldalának minősége (dizájn, áttekinthetőség, tartalom stb.). A második rész egy meg nem nevezett cég által írt megkeresés, amelyben az IPI segítségét kéri egy agrárszektorban, illetve egy turisztikai szektorban történő beruházás megvalósításához. Az erre adott válaszokat objektív módon értékelik, pontozzák (0-tól 100-ig terjedő skálán), így végezetül előáll egy végső mutatószám, hogy hogyan is teljesít az intézmény.

Az összesített adatok alapján 2012-ben csupán minimális javulás mutatkozott: az átlagos weboldal a megelőző 2009-es felmérés során 59 pontot ért el, míg a tavalyi felmérésben 61 lett az átlagos érték. Rosszabb lett a helyzet ugyanakkor a megkeresések értékelése során,

¹⁸ Hornberger, K. – Battat, J. – Kusek, P. [2011]: Attracting FDI: How Much Does Investment Climate Matter? *World Bank Group Viewpoint* No. 327, August 2011

¹⁹ Harding, T. – Javorcik, B. S. [2011]: Roll out the Red Carpet and They Will Come: Investment Promotion and FDI Inflows. *The Economic Journal* vol. 121, issue 557, December 2011

²⁰ DCI [2011]: A View from Corporate America: Winning Strategies in Economic Development Marketing. *Development Counsellors International*, September 2011

²¹ The World Bank [2012]: Global Investment Promotion Best Practices 2012. *Investment Climate*, World Bank Group, May 2012

mivel a már korábban is gyenge, átlagosan 28 pontos eredmény tovább csökkent, 2012-ben 22 százalékra. Ez jól jelzi, hogy számos IPI nem képes érdemi választ adni és nem rendelkezik megfelelő tudással ahhoz, hogy kielégítse a befektetők kíváncsiságát. A Világbank szerint a romló eredmény egyik lehetséges magyarázata, hogy a globális válság alatt a kormányzatok nagymértékű spórolást hajtottak végre ezeken az intézményeken. Fontos azonban megjegyezni, hogy egy ilyen intézmény teljesítménye nem feltétlenül csak a költségvetési keretétől függ, amit jól bizonyít a nicaraguai intézmény, a PRONicaragua teljesítménye is, mely mindkét felmérési részben a legjobb gyakorlatot bemutató országok közé került (elsőként a Latin-Amerikai országok közül) és az éves büdzséje mindösszesen 1 millió dollár. A Világbank tanulmánya külön kiemeli a magyar intézmény jelentős teljesítményjavulását 2009 és 2012 között, amelyet annak ellenére sikerült elérnie, hogy a megkeresés időszakában a korábbi hivatalt feloszlatták és szervezés alatt állt az új intézmény (HITA).

A fent említett költségcsökkentési lépések, melyeket egy ilyen intézményen hajtanak végre, komoly következményekkel járhat az FDI beáramlás tekintetében. Az Oxford Egyetem kutatóinak tanulmánya szerint erős pozitív korreláció található egy ország ösztönzési teljesítménye (amit a GIPB számszerűsít) és a működőtőke beáramlása között.²² A 159 ország 2000 és 2010 közötti adataira alapozott felmérés alapján a GIPB mutató 1 százalékpontos javulása a GDP-arányos FDI beáramlás 1,5 százalékpontos emelkedését vonja maga után. A tanulmányban olyan tényezőkre is kontrolláltak, mint az egy főre jutó GDP, a növekedési ráta, a népességszám, infláció, politikai stabilitás és az üzleti környezet minősége. A befektetés-ösztönzés minősége és a tőkebeáramlás közötti pozitív kapcsolat mindezek fényében tehát szignifikánsnak tekinthető.

A befektetés-ösztönzést végző állami intézmény sikeressége függhet a feladataitól is. Egy 2011-es kutatás szerint ugyanis erős negatív korreláció mutatkozik az IPI teljesítménye és aközött, hogy az adott intézet ellát-e szabályozói feladatokat is.²³ Az eredmény szerint az a szervezet, amely csak promóciós feladatokkal bír, sokkal nagyobb sikereket ért el az ösztönzés területén. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ha egy IPI végzi a kedvezmények kiosztását és adminisztrációját, koncessziós tárgyalásokat folytat, engedélyeket dolgoz fel és oszt ki, vagy a kormányzati eszközök felett rendelkezik, úgy az rosszabbul teljesít, mint azok az intézmények, melyek kizárólag marketing tevékenységet folytatnak és csupán összekötő kapocsként szolgálnak a piaci szereplő és az állam között. Ez a hátrány több dologból fakadhat: teljesen más tudást, gyakorlatot, belső működési rendet és szervezeti kultúrát igényel egy olyan szerv, amelyik szabályoz és nem csupán ösztönöz. A 2012-es felmérés szerint a 10 legjobb weboldallal bíró befektetés-ösztönző szervezet és a beérkező kéréseket legjobban teljesítő 10 intézmény mind csupán promóciós feladatokat végez.

²² Harding, T. – Javorcik B. S. [2012]: Investment Promotion and FDI Inflows: Quality Matters. *University of Oxford, Department of Economics Discussion Paper Series* Number 612, June 2012

²³ Whyte, R. – Ortega, C. – Griffin, C [2011]: Investment REgulation and Promotion: Can They Coexist in One Body? *World Bank Group Investment Climate In Practice*, no. 16, March 2011

A legjobb és legrosszabb teljesítményt nyújtó IPI-k összevetéséből a Világbank felállított egy 14 pontból álló listát is, amely megmutatja, miből épül fel egy legjobb gyakorlat alapján működő intézmény, amely tehát csak ösztönzői feladatokkal bír:

Versenyszféra alapú vállalati kultúra

1. Állami és magánszektorban tapasztalatot szerzett munkatársak vegyítése
2. A versenyszférát közelítő javadalmazási rendszer
3. Működési szabadság és hozzáférés a legfelsőbb döntéshozói szintekhez
4. Az erőforrások néhány kiemelt szektorra történő koncentrálása
5. Koordinált hálózati és partneri együttműködés hazai és nemzetközi szinten egyaránt
6. Legalább angol nyelvtudással és speciális (ágazati) szaktudással rendelkező személyek alkalmazása
7. A stáb folyamatos továbbképzése

Széles bázisú üzleti tudás felhalmozása

8. Házon belüli kutatói bázis létrehozása
9. A kapcsolattartói személyzet (account manager) ágazati szaktudással való felvértezése
10. A tudásbázis folyamatos karbantartása és bővítése

Minőségbiztosítás

11. A tanácsadási, segítségnyújtási tevékenység legyen a legfőbb prioritás
12. Megfelelő eszközök és belső gyakorlat biztosítása
13. A profizmus és naprakészség jegyében a weboldal folyamatos frissítése aktuális, a befektetők számára releváns információkkal
14. Belső szabályzat és iránymutatás a megkeresésekre történő válaszadásokra (tartalom, stílus, időkeret, minőség).

A 4. pont fontosságát számos tanulmány bizonyította, vagyis hogy a célzott ösztönzés sokkal hatékonyabb, mint egy általános tevékenység. A szektor-targetálás bevezetése egyes számítások szerint akár 41 százalékkal is képes növelni az FDI beáramlásának bővülési ütemét.²⁴ Harding és Javorcik [2011] azt találta, hogy a fejlődő országokban a célzott szektorok alkalmazása révén az adott gazdasági területre másfélszer több FDI érkezett, mint ha nem fordítottak volna kiemelt figyelmet a szóban forgó szektorra.²⁵

A GIPB rangsora, ahogyan korábban már jeleztük, két fő részből tevődik össze, melyek közül az első a weboldal minőségét hivatott mérni. Ez azért fontos eleme a befektetés ösztönzésének, mivel lehetőséget biztosít az adott intézmény számára alacsony költségek

²⁴ Charlton, A. – Davis, N. [2006]: Does Investment Promotion Work? *London School of Economics*, 2006

²⁵ Harding, T. – Javorcik, B. S. [2011]: Roll out the Red Carpet and They Will Come: Investment Promotion and FDI Inflows. *The Economic Journal* vol. 121, issue 557, December 2011

révén elérni a lehető legtöbb befektetőt. A felmérésben résztvevő 189 ország intézménye közül 2012-ben 51 ért el 80 százaléknál magasabb részeredményt (vagyis tartozott a legjobb gyakorlatot alkalmazók közé) az online befektetés-ösztönzés hatékonyságának területén. A legjobban továbbra is az OECD országok intézetei teljesítettek, a top 10-ben 8 ország tartozik a csoporthoz, 10. helyen a magyar Nemzeti Külgazdasági Hivatal található. A legjobb három az osztrák (ABA-Invest in Austria), a cseh (CzechInvest) és az ausztrál (Austrade) intézmény. A legjobbak alapján az alábbi javaslatokat lehet megfogalmazni ahhoz, hogy a hazai szervezet még előrébb kerüljön a listán:

- a webfelület legyen az elsődleges promóciós és támogatási eszköz;
- megfelelő források biztosítása a weboldal karbantartásához;
- a beruházók számára fontos információk biztosítása;
- a fejleszteni kívánt régiók, szektorok bemutatása fényképek, statisztikák, hírek segítségével;
- egyszerű, könnyen áttekinthető dizájn és az értelemszerű használatot megkönnyítő felépítés.

A fentiek mellett a tartalommal kapcsolatos pontos javaslatok is megfogalmazásra kerültek, melyek közül a legfontosabb a megfelelő szektoriális információk biztosítása (nem csak számokkal, de grafikus eszközök segítségével). A hatékonyságot segíti, amennyiben esettanulmányok is bemutatásra kerülnek a már végrehajtott működőtőke beruházásokról, akár a résztvevő beruházók tapasztalataival kiegészítve. Forrásmegjelöléssel ellátott, naprakész makrogazdasági és iparági adatok, amelyek letölthetők a weboldallról. A weboldalnak pontos és teljes körű információt kell biztosítania az ügynökség elérhetőségeivel kapcsolatban.

Miután a potenciális befektető az online felületen keresztül pozitív benyomást szerzett az adott országról és az ottani befektetési lehetőségekről, megtörténik a kapcsolatfelvétel. Ez a második lépcső, amely során eldől a befektetés sorsa. Éppen ezért a megkeresések és az azokra való reakciók fontos szerepet játszanak a GIPB rendszerében. Az IPI jelentős versenyelőnyt biztosíthat az országa számára a befektetőkért folyó küzdelemben, amennyiben az alábbi feltételeknek eleget tesznek.

A befektetők dolgát segíti, amennyiben földrajzi vagy ágazatspecifikus tudással rendelkező kontaktszemélyekkel tudnak beszélni. Szintén sokat segít a meggyőzésben a megfelelő információs felkészültség, az ügyfélkezelés, amely már a személyzet kiválasztásánál, továbbképzési lehetőségeinél kezdődik. A megkeresésekre egy központi rendszert kell működtetni, hogy minden beérkező potenciális projekt követhető legyen, a kérések maradéktalanul és időben teljesíthetők legyenek. A gyors és pontos válasz már önmagában elég meggyőző erővel bír arról, hogy az adott szervezet és gazdaság megfelelő környezetet biztosít a befektető számára az együttműködéshez.

A GIPB felmérései alapján az ügyfélkezelésben első helyezést ért el globálisan a PRONicaragua, míg a második helyet hazánk ügynöksége szerezte meg. Mivel napjainkban éles verseny folyik a tőkéért, Magyarország nem engedheti meg magának, hogy az eredményeket látva hátradőljön. A folyamatos fejlődés, ahogyan a fenti ajánlásokból is kiderült, elengedhetetlen a külföldi befektetők megnyeréséhez, hiszen a környező országok is rohamosan fejlődnek ezen a területen.

Véleményünk szerint Magyarország jelenlegi kiemelkedő teljesítményét még tovább lehetne javítani. A legfőbb fejlesztési pontok – összhangban a világbanki ajánlásokkal – a kiterjedtebb, széles bázisú kapcsolati háló kiépítése, többek között szakdiplomataák alkalmazásával, vagy külképviseleti irodák felhasználásával. Emellett elősegítené a hatékony működést, amennyiben szorosabb együttműködést alakítana ki a legfelsőbb döntéshozói szint a magyar intézménnyel.

A fentiek mellett a befektetői környezet is rendkívül fontos az FDI-nak. Egy tanulmány szerint az adott ország magasabb szintű fejlettsége és a jobb beruházási környezet hatékonyabbá teszi az IPI tevékenységét.²⁶ Sőt, az eredmények szerint az IPI kontraproduktív is lehet, ha túlzóan állítja be az országa lehetőségeit és gazdasági viszonyait. Sokkal nehezebb ugyanis meggyőzni a befektetőt arról, hogy ide telepítse a beruházását, ha egy tényleges látogatása során vagy a beruházási ügymenet közben derül ki, hogy a leírtnál rosszabb az üzleti környezet. Ennek pedig tovagyűrűző hatásai is lehetnek, hiszen az elégedetlen ügyfél rossz reklámot jelenthez az ország számára, ami eltántoríthatja a többi potenciális befektetőt.

Kína monitor

Kínában március 3-án kezdődött az évente egyszer két hét hosszan megrendezésre kerülő CPPCC (Chinese People's Political Consultative Conference), három nappal később pedig a NPC (National People's Conference). Minden évben nagy figyelem kíséri a párhuzamosan megtartott konferenciákat, ez alatt az idő alatt az egész ország népessége kicsit úgy érezheti, hogy részese a politika alakítási folyamatának.

CPPCC-t Kína parlamentjéhez lehet hasonlítani, mégis inkább egy tanácsadó testület jellegzetességeivel rendelkezik. A kommunista párt és egyéb pártok, számos szociális és etnikai csoport képviselőjét, jelentős politikai, tudományos személyiségeket, még celebritásokat is delegálnak a gyűlésbe. A CPPCC feladata, hogy elemezze a kormány munkáját és javaslatokkal éljen működésének és hatékonyságának javítására. Az általános ülések általában nem tartalmazznak kiemelkedő jeleneteket, de a külön témák szerint lebontott szekciókban a legeltérőbb szociális és társadalmi közezből származó szakértők

²⁶ Morisset, J. [2003]: Does a country need a promotion agency to attract foreign direct investment? A small analytical model applied to 58 counties. *World Bank Policy Research Working Paper* no. 3028, April 2003

véleménye ütközik, itt születnek az érdekes javaslatok.²⁷ Az első plenáris ülés végével egy csökkentett számú elnökséget választott magának a CPPCC, amelyiknek feladata, hogy az elkövetkező öt év gazdasági fejlődését irányítsa. Yu Zhengshenget választották a CPPCC-t vezető Nemzeti Bizottság élére, további 23 helyettes mellett. A helyettesek között van a Kínai Nép Bank valamint a Kínai Fejlesztési Bank elnöke is.²⁸ Yu az első ülészak lezárásával leszögezte: Kína nem fogja a nyugati demokráciák útját követni, most még erősebben kell ragaszkodnia a szocialista megoldáshoz.²⁹ A NPC a CPPCC első ülészakának lezárulása után kezdődött. Az NPC az ország törvényhozó testülete, több mint 3000 delegált szavaz azokról a törvényjavaslatokról, amelyeket egy éven keresztül készítenek elő, ezért ritka, hogy olyan tervezet kerülne a delegáltak elé, amelyiknek nem biztosított a támogatottsága. A két hetes egyeztetések és ülészak végén kerül majd sor a hatalomátadás utolsó formális aktusaira is, amikor ugyanis az NPC megválasztja az ország új elnökét, elnökhelyettesét, kormányát, legfelső bíróját valamint főügyészét. Ennek eredményéről a következő havi monitoring számol majd be.

Közel-Kelet monitor

A Közel Kelet Monitor ebben a hónapban egy magyarországi Arab Intézet felállítását javasolja, és működését, valamint a gazdasági helyzetre gyakorolt hatását mutatja be. Az arab világ országainak egyre nagyobb térnyerését figyelhetjük meg az utóbbi években, nem csak kulturális és társadalmi terjeszkedésük, de gazdasági potenciáljuk növekedése, globális nyitásuk számos lehetőséget eredményezett a kereskedelmi kapcsolatokat kereső országok számára. Az arab intézetek létrehozásának első hulláma a '70-es évek végén, '80-as évek közepén volt megfigyelhető, de ezután le is zárult, a gazdasági válság után azonban újra érezhetővé vált, hogy a közel-keleti országok keresik a kapcsolatot a térségükön kívüli államokkal. Három arab intézetet vizsgált meg a monitoring annak érdekében, hogy feltérképezze, melyik modell lenne a legalkalmasabb hazánk számára. Ez a három intézet a párizsi Arab Intézet, a londoni Arab Brit Centrum és az Arab Amerikai Intézet. Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy három fő terület alapozza meg egy ilyen intézet jövőbeni működését: A tartalom (mivel foglalkozik majd, mire fókuszál), a szervezeti felépítés és a finanszírozás. Ebből következő szerkezeti lehetőségek rajzolódtak ki:

I. Elméleti konstrukciók

²⁷ <http://gbtimes.com/focus/politics/your-essential-guide-cppcc-npc>, 2013. március 12.

²⁸ http://europe.chinadaily.com.cn/china/2013-03/12/content_16300753.htm, 2013. március 12.

²⁹ http://europe.chinadaily.com.cn/china/2013-03/12/content_16301230.htm, 2013. március 12.

Tartalom: Két alapvető különbség fedezhető fel a célok és lefedett területek vizsgálata kapcsán. Az arab területtel foglalkozó intézetek foglalkozhatnak tisztán a kultúrával és nyelvoktatással, ezeknek inkább az a célja, hogy az arab életvilágot bemutassák, a tradíciókat közelebb hozzák az adott ország állampolgáraihoz. Erre tökéletes példa a francia intézet, ahol egyértelműen a művészetek és az oktatás áll az előtérben.

A másik példa az amerikai, ahol leginkább aktuálpolitikai kérdések kerülnek napirendre, valamint az amerikai arab közösség helyzetének javítása. Itt természetesen gazdasági jellegű témák is fontos szerepet játszanak, de leginkább a társadalmi integrációt helyezik előtérbe.

A londoni példa a gazdasági és kulturális területek felölelésének az ötvözete, ez a példa áll legközelebb ahhoz, amit egy ilyen intézet felállításánál a magyar félnek is követnie kéne.

Szervezeti felépítés: Kétfajta szerkezeti felépítés rajzolódik ki a lejjebb részletesen kifejtett vizsgálatok alapján. Az első egy kis stábbal dolgozik az intézeten belül, széles spektrumú kuratórium segíti munkájukat. A másik egy jelentősebb központi stábbal dolgozik (15-20 ember), ezen kívül befolyásos szakértőkből álló tanácsadói stábja van.

Finanszírozás: A finanszírozás kapcsán három modellt tudunk felvázolni a külföldi Magyarországon található intézetek, valamint más országokban található arab intézetek vizsgálata alapján. Az első lehetőség, hogy a küldő ország finanszírozza az intézet fenntartását és működtetését. A második, hogy adományokból, bérleti díjból és pályázatokból tartja fenn az intézet önmagát. A harmadik pedig, hogy az adott országban működő állam biztosítja a szervezet költségvetését. Vannak a három forma közötti átmenetek is, amikor a küldő és fogadó ország közösen állják a költségeket, ezeket azonban szándéknyilatkozatok és nagy közös projektek előzik meg.

Következtetések: Elmondható, hogy azok az intézetek, amelyeket a küldő ország finanszíroz, inkább csak kulturális jellegűek, míg azok, amelyeket a fogadó állam finanszíroz, a gazdasági kapcsolatok mélyítését tűzték ki célul. Ha nem is csupán gazdasági célok motiválják a kormányokat, ezeknek az intézeteknek politikai funkciójuk van, nem csak szimbolikusok, hanem önjáró, kapcsolatépítő feladatokkal is rendelkeznek. Ebből következően Magyarországnak inkább utóbbit, a magyar állam által finanszírozott formát kellene választania. Egyértelműen a Keleti Nyitás politikájába illene bele egy ilyen intézet felállítása, amely az arab-magyar gazdasági kapcsolatok mélyítését és szélesítését segítené elő.

	Befogadó állam által finanszírozott	Küldő állam által finanszírozott	Jótékonyaságból és pályázatokból finanszírozott
Tartalom, felölelt feladatok	Elsősorban politikai és gazdasági tartalmú projektek	Kulturális képviselet és nyelvoktatás hangsúlyozása	Önálló projektek indítása, kulturális jellegű képviselet
Szervezeti keret	Nagy központi szervezeti kerettel rendelkező intézet, széles spektrumú szakértői stábbal	Kis központi szervezeti kerettel rendelkező intézet, széles művészeti és szakértői spektrumú kuratórium	Közepes központi szervezettel rendelkező, széles művészeti és szakértői spektrumú kuratórium
Működési forma	Non-profit gazdasági társaság	Non-profit alapítvány	Charity, magánvállalkozás

Magyarországi Arab Intézet

A fent meghatározott keretszerkezet alapján a magyar Arab Intézet kialakítását is a tartalom/ellátott feladatok, a szervezeti felépítés és a finanszírozás szempontjából határozzuk meg.

Tartalom

Egy magyarországi arab kapcsolatokkal foglalkozó intézetnek három fő ágazatot kell lefednie: *Gazdasági kapcsolatok, Kultúra és oktatás és Turizmus.*

Gazdasági kapcsolatok

Magyarország Keleti Nyitás politikájának nemcsak Ázsia a fő célrégiója, hanem a Közel-Kelettel való kapcsolatfelvétel és -mélyítés is a politikai prioritások közé tartozik. Ezen belül is a gazdasági, kereskedelmi kapcsolatok játsszák a legfontosabb szerepet az arab régió és a magyar állam közötti viszonyban.

Az intézeten belül külön kell foglalkozni a magyarországi arab befektetésekkel és külön az arab térségbe irányuló magyar exporttal. A befektetés-ösztönzés kapcsán egy programgenerálásra specializálódott külső szervezeti egységre (a HITA mintájára) van szükség, amelyik országos lefedettséggel minden megyében felkutatja azokat a befektetési lehetőségeket, amelyek az arab investorokat érdekelhetnék. Itt fontos, hogy az arab igényeknek megfelelő lehetőségeket kínáljunk, a térség befektetői ugyanis speciális gazdasági preferenciákkal rendelkeznek. Ezeket a potenciális beruházási lehetőségeket összegyűjtve minden félévben arab befektetők számára projektbörzét lehetne tartani, amelyek az arab üzletemberek és a magyar állam informális egyeztető fórumai is lehetnének egyben.

Az export szempontjából már egy kiterjedtebb területet kellene lefednie az intézetnek. Az arab gazdasági kapcsolatok kialakításának egyik kulcspontja a személyes ismeretség. Ezért fontos, hogy a legjelentősebb közel-keleti országokban ne csak a nagykövetségekkel (ha egyáltalán vannak) legyünk kapcsolatban, hanem a tíz legfontosabb városban (Rabat, Kairó, Rijad, Tripoli, Abu-Dhabi, Dubai, Kuvait, Bahrein, Omán, Algír) gazdasági attasé jellegű kiküldöttek legyenek jelen, ott személyes kapcsolatban legyenek mind a kormánnyal, mind az ottani gazdasági elittel és vállalati vezetőkkel. Ennek a küldötti körnek nem a kormányzathoz közvetlenül köthető képviselőkből, hanem arab kötődésű üzletemberekből kell állnia. Ezeknek a küldötteknek félévente az intézet által szervezett budapesti többnapos értekezletek keretében kell tapasztalataikról beszámolniuk egymásnak, az intézet munkatársainak és a kormányzati képviselőknek, a következő félévre és hosszabb távra stratégiákat kell kidolgozniuk, valamint támpontokkal és iránymutatással szolgálniuk a kormány Közel-Kelet-politikájával kapcsolatban. Ilyen, a diplomáciai szervezetrendszerhez nem kapcsolódó, a tiszteletbeli konzul mintájára működő gazdasági attasé posztot a nemzetgazdasági miniszter tud létrehozni a hatályos jogszabályok értelmében.

Az export témakörében merül fel a kereskedőházak kérdése is. Közvetlen állami befektetésekből nem lehet ilyen házakat létrehozni, magyar pénzüzeteknek kell az adott ország pénzüzeteivel a kapcsolatot felvennie és kooperációban a kereskedőházakat létrehozni. Az adott fél a hely és szabályzatok ismeretében tud az ott jelen lévő magyar bankoknak tanácsot adni, velük együttműködni, és ezzel magyar vállalatoknak is lehetőséget biztosítani arra, hogy a kompetenciáiknak megfelelő terjeszkedési pontokat találjanak.

A gazdaság területéhez tartozik még az élelmiszer- és agrárexport kérdése is. A Közel-Kelet számos fontos országa, főleg az Öböl-menti térség államai érdekeltek kelet-közép-európai termelőföld vásárlásban. Ezen országok élelmiszertermelési kapacitása ugyanis korlátozott, és a jelenlegi kereskedelmi partnereik nem tudnak nekik megfelelő utánpótlást biztosítani. Miután a földvásárlás lehetősége Magyarország esetében nem áll fenn, megérné nekik hosszú távú szerződéseket kötni magyar termelőkkel. Erre megfelelő közvetítő partner lenne az Arab Intézet egyik részlege, felmérhetné a fennálló igényeket, és megkereshetné a feltételeknek megfelelő, hosszú távú termelésre berendezkedett magyar vállalatokat.

Az intézetnek kezdeményezőként létre kellene hoznia egy magyar-arab gazdasági kerekasztalt, amely minden olyan, az államigazgatáson belül működő, valamint az ország kereskedelmi kapcsolataiban részt vállaló gazdasági szervet tömörítene, amelyek érintettek a magyar-arab gazdasági kapcsolatok alakításában. Ilyen szervezet például a HITA, KÜM, NGM, Eximbank, kint a kereskedelmi házak létrehozásában közreműködő pénzüzetek, arab bankok magyarországi kihelyezettségei stb.

Turizmus

Ez az ágazat majd minden bemutatott intézetnél hasonló, erre a sémára épülne a magyarországi Arab Intézet is. Fel kell vennie a kapcsolatot az arab országok utazási irodáival, valamint az arab térségbe utakat szervező magyar irodákkal is szoros együttműködést kell kialakítania. Kulcsfontosságú ugyanis, hogy az intézet az ide érkező arabok számára bemutathassa kulturális kínálatát, valamint a magyar turistákat is felkészítse a külföldi tartózkodásukra, javaslatokat fogalmazzon meg érdeklődési körüknek megfelelően.

Kultúra és oktatás

Becslések szerint kb. hatezer arab származású ember él ma Magyarországon. Sok köztük az üzletember, legtöbben azonban tanulni jönnek ide. Többségük Budapesten él.

Minden arab intézetnek a karakteréhez tartozik a képviselt országok művészetének, történelmének és nyelvének bemutatása.

Ennek keretében külön kell választani a kultúra és nyelvoktatás területeit.

A kultúra keretében:

- Kiállításokat szervezése a klasszikus és kortárs arab képzőművészet bemutatására;
- Színházi előadások rendezésének és promotálásának támogatása;
- Arab filmek vetítése, utána beszélgető-fórumokat megtartása;
- Aktuálpolitikai események többoldalú bemutatására kerekasztal-beszélgetések megszervezése;
- Az arab-magyar kapcsolatok bemutatása kiállítások keretében;
- Arab estek egy-egy ország tradicionális ételeink bemutatásán keresztül;
- Az iszlám vallás, szokások, rituálék, közösség részletes bemutatása;
- Kijelölt hónapok, amikor csak egy adott ország történelmével, tradícióival, aktuális helyzetével, képviselőivel találkozhatnak és ismerkedhetnek meg az érdeklődők (pl. az adott ország nemzeti ünnepének hónapjában);
- Magyar vagy angol nyelvű, arab írók szépirodalmi műveinek rendelkezésre bocsátása.

A nyelvoktatás keretében:

- Kezdő, középfeladók és haladó szintű nyelvoktatás magyar állampolgárok számára;
- Arab nyelvű filmek bemutatása;
- Tanulmányi utak megszervezése adott országokba (cserediák ösztöndíjprogram);
- Külön nyelvoktatás gyermekek számára;
- Az arab közösségben született gyerekek magyarul tanítása, kétnyelvű oktatása.

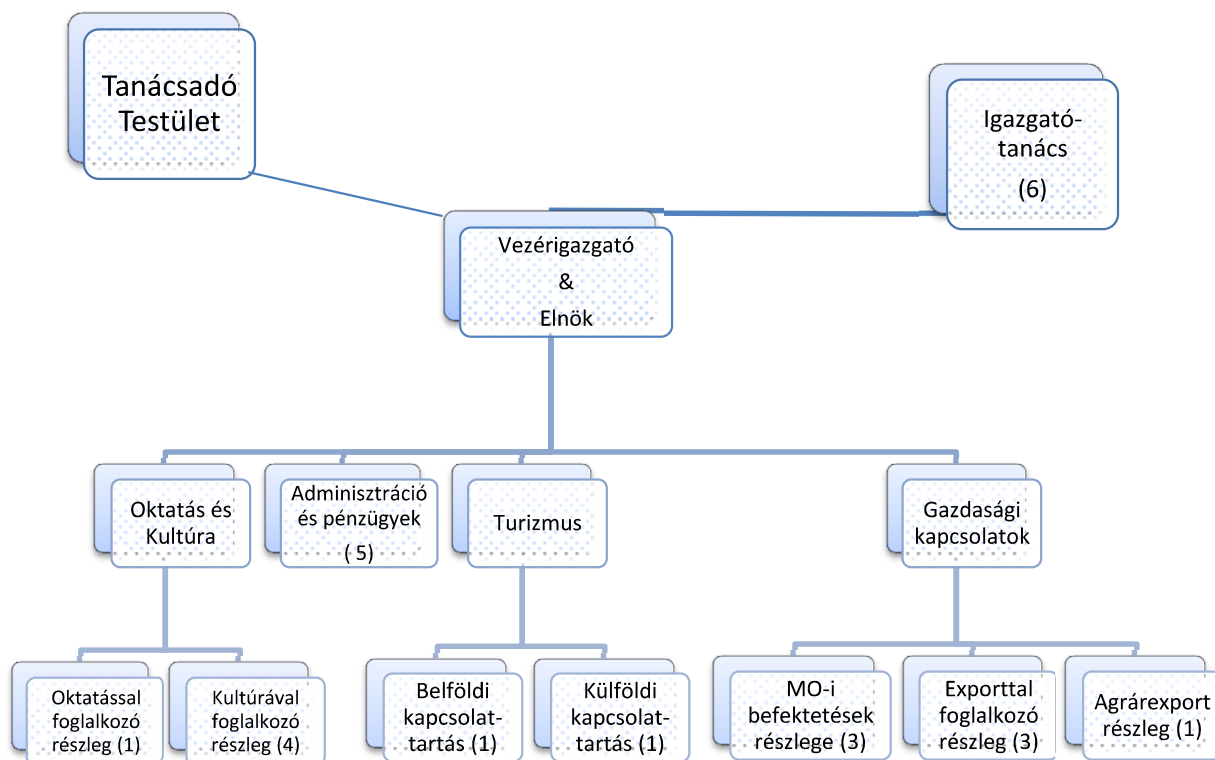
Szervezeti felépítés

Álláspontunk szerint állami tulajdonú non-profit gazdasági társaság, közelebbről zártkörűen működő részvénytársaság formájában kell létrehozni az Arab Intézetet. Ez az a társasági forma, amely a leginkább alkalmas a kiszámítható, az állam és a magánszektor együttműködésén alapuló gazdasági és kulturális tevékenység egyidejű ellátására.

A vizsgált intézeteknél láttuk, hogy általánosan elfogadott egy elnöki, valamint egy vezérigazgatói pozíció kialakítása (+ két őket segítő munkatársé). A lejjebb bemutatott ábra alapján lenne a monitoring szerint érdemes egy intézeti staff felállítása.

Ezen kívül két, az intézet munkáját elősegítő testületet kellene létrehozni. Egy Igazgatótanácsot, amelyik döntése kötelező az intézetre nézve és az irányvonalokról, projektekről, ösztöndíjakról, kiküldendő képviselők személyéről döntenek. Ennek a hatfős Igazgató Tanácsnak az elnök, a vezérigazgató, az egyes kormányzati képviselők (pl. Miniszterelnökség, NGM) egy az arab térséggel foglalkozó gazdasági szakértő (pl. Toma Pál, az Eximbank arab térséggel foglalkozó vezető szakértője vagy Dr. Rostoványi Zsolt, a Budapesti Corvinus Egyetem rektora stb.), és egy független kutatóintézet vezető beosztásban lévő képviselője lennének a tagjai.

Emellett egy olyan Tanácsadó Testület felállítása is szükséges, amelyik volt nagyköveteket, arabisztika kutatókat, valamint a kulturális és nyelvi területen ezzel a térséggel foglalkozó szakértőket tartalmazza.

Finanszírozás

Mint már fent láthattuk az ilyen jellegű intézetek non-profit gazdasági társaságokként működnek általában. Magyarország esetében egy a magyar állam által finanszírozott intézet létrehozása lenne ajánlott, miután a gazdasági kapcsolatok építésén lenne a hangsúly, és az államnak érdekében állna, hogy mélyítse és irányítsa ezeknek a kapcsolatoknak az alakulását. Az intézet kiépülésével az érdekelt és a szervezet munkájában részt vevő szervezetek (pl. a kereskedőházak irányítását felügyelő pénzügyintézetek) vásárolhatnak részvényeket, azzal a kitételrel, hogy a részvények több mint 50 százalékának állami tulajdonban kell maradnia.

További kérdés, hogy melyik intézmény alá kerüljön be az intézet, melyik minisztérium koordinálja munkáját. Az állami vagyonról szóló törvény alapján gazdálkodó szervezet alapítására, illetve abban tulajdonosi (tagsági, részvényesi) jogok gyakorlására a Magyar Állam nevében az MNV Zrt. jogosult. Tekintettel azonban arra, hogy az MNV Zrt. meglehetősen nagy portfóliót kezel, valamint egy Arab Intézet létrehozása a Kormány Keleti Nyitás politikájába illeszkedne bele, kiemelt szerepének megtartása érdekében célszerűnek mutatkozik a non-profit gazdasági társaságot a Nemzetgazdasági Minisztérium vagy a Miniszterelnökség égisze alá helyezni. Ahhoz, hogy ez megvalósítható legyen, tehát költségvetési szerv vagy más személy állami tulajdonú gazdálkodó szervezetben az állam nevében tulajdonosi (tagsági, részvényesi stb.) jogokat gyakorolhasson, törvényben, miniszteri rendeletben vagy az MNV Zrt.-vel kötött szerződésben szükséges ezt lehetővé tenni. Abban az esetben, ha nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak kívánjuk tekinteni az Arab Intézetet, akkor az állami tulajdonban álló, nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősülő gazdasági társasági részesedések felett a tulajdonosi jogok gyakorlására kizárólag törvényben kijelölt miniszter, központi költségvetési szerv, vagy az állam 100%-os tulajdonában álló gazdálkodó szervezet jogosult.

Az intézet éves költségvetése hozzávetőlegesen 700-800 millió forintot tenne ki, beleszámítva ebbe a 10 kiküldött képviselő kapcsán felmerülő költségeket is. A Nemzetgazdasági Minisztérium külgazdasági, valamint a kereskedőházak fenntartására elkülönített keretéből lehetne forrásokat átcsoportosítani az intézet fenntartására.

Egy ilyen intézet felállítása a fent kiemelt okok mellett még számos további előnyt rejthet magában, elsődlegesen azonban nagyon sokat javítana a magyar-arab gazdasági kapcsolatokon.